

Konec obchodu s volně žijícími ptáky?

Evropská komise oznámila, že zákaz dovozu ptáků chycených ve volné přírodě do EU začne platit od 1. července 2007. Tento krok navazuje na dočasný zákaz z října 2005, který byl zaveden kvůli zjištění ptačí chřipky v karanténě ve Velké Británii.

Ročně se obchodovalo zhruba s 1 800 000 ptáky, z nichž téměř polovina byla na seznamu Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy (CITES), tedy celosvětově nejohroženějších druhů. Počty obchodovaných ptáků by nyní měly poklesnout na několik set. Bude tak uchráněno oněch až 60 % ptáků, kteří uhynuli dříve, než byli do Evropy dopraveni.

Foto: archiv ČIŽP

Komerční odchyt ohrožuje každý desátý celosvětově ohrožený druh a 57 % ohrožených druhů papoušků.

Optimismus, se kterým zákaz přijali partneři BirdLife International po celé Evropě, z nichž mnozí bojovali proti obchodu s ptáky po 20 let, však mírní Jan Beneš, inspektor České inspekce životního prostředí, který říká: „Je to krok kupředu, ale je bohužel možné, že takto chytíme pouze „malé ryby“, ty největší si vždy seženou falešné potvrzení, že jimi převážení ptáci pocházejí z chovů nebo chovných farem.“

S využitím zprávy BirdLife International zpracovala Alena Pazderová

Trávení ptáků ustalo?

Dosavadní průběh letošní zimy vypadá pro ptáky vcelku pozitivně. Od nálezu otráveného jestřába z konce listopadu byl zaznamenán jeden podezřelý úhyn orla mořského až začátkem března (výsledky vyšetření budou až po uzavěrci tohoto čísla). Je ale otázkou, zda naše radost není předčasná. Minimum nálezů může souviset i s letošní mírnou zimou. Dravci mají snadnější přístup ke kořisti, takže nemusí tolik vyhledávat újediště. Také se může projevit prostá skutečnost, že tmavý dravec je lépe vidět na bílém sněhu než na hnědém poli. Proto je na místě věnovat pozornost vyhledávání případných obětí, zvláště v místech, kde se již trávení vyskytlo – v travičské oblasti u Dyjákovice (ZN) byl nalezen otrávený orel 8. 3. na rakouské straně hranice.

Aktuální novinky týkající se zneužívání jedů jsou na webu www.karbofuran.cz. Lze tam nalézt i odkaz na lednovou reportáž České televize, kde se plně projevila nekompetentnost a přezíravý přístup Policejního prezidia. Na tuto nekompetentnost a aroganci upozornila ČSO dopisem ministra vnitra a vyzvala jej ke zjednání nápravy. | Zdeněk Vermouzek

Otravy labutí olovem

U nás málo známým nebezpečím je otrava olovem. Přitom na ni ve světě zemřelo již více než 10 000 labutí! Ve Velké Británii dokonce v 70. a 80. letech minulého století zapříčinila výrazný pokles stavů labutě velké.

otravy klesá s potravní specializací – s vyšším zastoupením ryb v potravě, například u morčáků, jsou případy otravy řídké, naopak asi nejčastější jsou u kachny divoké. Otravě podléhá také dravec (hlavně orli), u nichž se vysvětlou

Foto: I. Mikšík

Labutě s prohnutým krkem, zřejmě mírně intoxikované olovem (normálně je krk letících labutí natažený). Praha, Vltava.

Odkud vlastně pochází nebezpečné olovo a jak se k němu labutě dostanou? Odpověď je jednoduchá – zdrojem jsou rybářská olůvka a olovené broky střelců. Na první pohled to zní možná nepravděpodobně, ale vlasec s olůvkem se snadno zamotá do vodní vegetace, kde ho labutě spolknou při krmení. Broky mohou přijímat i záměrně jako trávící kameny (gastrolity). Po spolknutí jsou zadrženy spolu s kamínky či pískem v předžaludku, kde jsou drceny svalovinou a erodovány působením kyselin. Uvolněné olovo je pak krevním řečištěm rozneseno po těle.

Jak se otrava olovem projevuje? Nejzřetelnější je ohnutí krku dozadu nebo do strany. Olovo totiž působí na svalovou a nervovou soustavu. Labuť velká má krk sice prohnutý běžně, ale v případě otravy leží krk na těle, protože svaly jsou příliš slabé na to, aby ho udržely vztyčený. I mírná otrava se může podílet na smrtelných úrazech (např. při kolizi s nataženými dráty), ovlivňuje totiž zdatnost a zrak ptáka. Mnohdy je prostým ohledáním nemožné určit příčinu úmrtí, protože se často jedná o souhrn několika faktorů.

Nebezpečí otravy není omezeno jen na labutě, ohrožení jsou všichni vrubozobí. Výskyt

je polknutím broků v postřelené kořisti. Byly však zaznamenány i případy otravy hrabavých ptáků jako koroptví, tetřevů a bažantů.

Ptáky „pod vlivem olova“ lze poznat podle chování. Neochotně vzlétají, letí jen na krátkou vzdálenost, špatně přistávají. S postupující otravou se stávají letu neschopnými, křídla jim poklesávají a jejich vzájemná poloha má tvar střisky. Ptáci ztrácejí útekovou reakci a izolují se od hejna.

Je zřejmé, že otrava olovem může být závažným problémem, který je v mnoha zemích řešen i legislativně. Například v Anglii a Walesu je zakázáno používat olovo jako rybářské závaží, v USA a mnoha evropských zemích jsou broky z olova zakázány a nahrazovány náboji z jiných materiálů.

Lze očekávat, že i u nás se případy této otravy vyskytují. Vždyť olůvek rybářů a broků střelců je v našich vodách určitě hodně! Podle zákona o myslivosti je zakázáno používat olovené náboje k lovu vodního ptactva – ale až od 31. prosince 2010! Mělo by však být i v zájmu samotných myslivců, aby netrávili lovnou zvěř (a následně i sebe) olovenými broky a přestali je používat dříve, než stanovuje zákon. | Ivan Mikšík

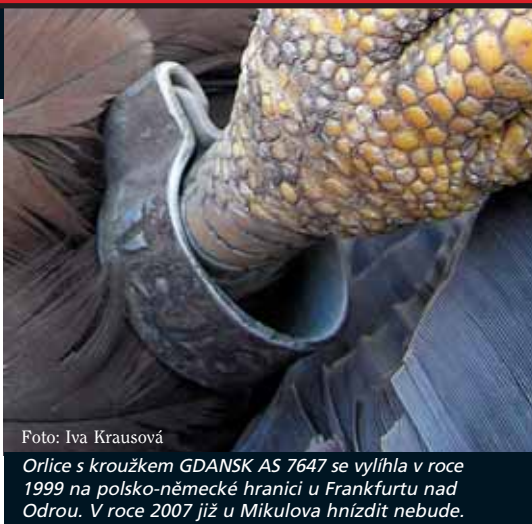

Foto: Iva Krausová

Orlice s kroužkem GDANSK AS 7647 se vylíhla v roce 1999 na polsko-německé hranici u Frankfurtu nad Odrou. V roce 2007 již u Mikulova hnízdit nebude.

Necháme albatrosy vyhynout?

Albatrosi, pro mnohé z nás ztělesnění ladnosti a půvabu, byli odvěkými souputníky námořníků, můzou básníků, vstoupili do bájí a pohádek. Prosluli svými letovými schopnostmi – albatrosi stěhovaví a královští mají největší rozpětí křídel ze všech ptáků (přes 3,5 m).

Životní strategie albatrosů vždy poutala pozornost ornitologů, zároveň však způsobuje, že jsou snadno zranitelní. Hnízdí totiž jen jednou za dva roky, kladou jediné vejce za sezonu a dospívají až kolem desátého roku života. Tvoří celoživotní páry a po smrti partnera si obtížně hledají náhradního. Dnes tito dlouhověcí, až 60 let žijící, velcí s nízkou reprodukční schopností hynou rychleji, než se jejich populace stačí obnovit. Hlavním důvodem (vedle zavlečených predátorů a ničení životního prostředí) jsou zbytečná jatka za rybářskými loděmi, které používají metodu rybolovu zvanou „long line

Foto: B. Osborne

Kampaň podporuje také sir David Attenborough.

fishing“. Při ní jsou za lodí vlečena lana dlouhá až 130 km, na kterých jsou zavěšeny tisíce háků s návnadou, polícenou především na tuňáky.

Každý rok tak umírá 100 000 albatrosů a 200 000 dalších mořských ptáků, ale také množství želv či žraloků. Znamená to, že každých 5 minut, se jednomu albatrosovi přihodí scénář, který si můžete představit asi takto:

... v jedné chvíli plachtíte majestátně nad oceánem. Pak zahlédnete rybářskou loď a ze zkušenosti víte, že je to příležitost, jak snadno sehnat potravu. Za lodí se vždycky najdou nějaké ty odhozené zbytky ryb. Slétnete dolů, jenže jakmile spolknete sousto, překvapí vás náhlá bolest. Háček zaseknutý v návnadě vám trhá hrdlo. Jste bezmocně taženi dolů do tmavých studených vod. Nikdo si vás ani nevšimne, dokud vaše utopené tělo nevytáhnou a nezahodí rybáři. Daleko na pevnině zatím čeká partner s mládětem, až se vrátíte s potravou. Ale vy nepřicházíte, a tak vaše mládě nevyhnutelně zahyne hladu...

Předkové albatrosů se vyvinuli před 50 miliony let, ale stačilo 30 let tohoto způsobu rybolovu

vu, aby 19 z 21 druhů albatrosů čelilo hrozbě vyhuby. Přitom řešení je snadné – známe opatření, která účinně zabraňují zbytečnému umírání a zároveň rybářům nesnižují úlovky. Jde o to lovit v noci, když ptáci spí, používat závaží, díky nimž háky rychle klesají z dosahu ptačích zobáků, či zavěsit za loď lano se stužkami, které vlají ve větru a odstrašují ptáky od návnady.

Zmíněné metody od března 2006 prosazuje pracovní skupina Královské společnosti na ochranu ptactva (RSPB) a BirdLife International na záchranu albatrosů (Albatross Task Force). Dnes má pět členů, kteří jezdí s rybáři na moře a učí je metody používat. Kampaň na záchranu albatrosů, podporovaná např. britskou vládou nebo Charlesem, princem z Walesu, již slaví úspěchy – letos v únoru přijala ochranná opatření při rybolovu novozélandská vláda. Přesvědčil ji výsledek lovu v prosinci 2006, kdy bylo během jediného výjezdu rybářské lodi zabito 50 albatrosů. „Long line fishing“

Foto: B. Osborne

se ale používá ve všech oceánech, kde také všude, s výjimkou Severního ledového oceánu, žijí albatrosi. Zmírňující opatření jsou zatím používána na Falklandských ostrovech či v Antarktidě, kde po jejich zavedení klesl počet zabitých ptáků z několika tisíc v 90. letech 20. století na nulu v sezóně 2005/2006. Peníze, které se v rámci kampaní vyberou, budou použity na zaměstnání dalších členů týmu a nákup závaží a lan se stužkami.

Foto: P. Ryan

Výsledek jediného výjezdu rybářské lodi.

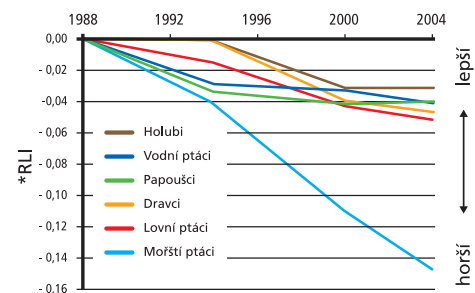
Foto: Ch. Harbard

Albatros černobrvý s mládětem.

Jak můžete pomoci?

- navštívit stránky www.savethealbatross.net, kde se dozvíte vše o kampani, a šířit informace dál
- navštívit stránky www.onceextinct.net pro děti, kde můžete podepsat petici za záchranu albatrosů a získat odznak, jehož nošením upozorníte na ubývání albatrosů
- darovat peníze – Jakákoli částka, kterou věnujete, pomůže. Závaží na rybářská lana lze pořídit za přibližně 200 Kč, lano se stužkami stojí 2 000 Kč.
- sbírat poštovní známky – Protože si myslíme, že jde o nejjednodušší cestu pro každého, rozhodli jsme se v redakci vyhlásit **sbírku poštovních známek na záchranu albatrosů!** Známký stačí vystříhnout i s rohem obálky a poslat nebo donést do sekretariátu ČSO. Až nám budete psát, je nalepte na dopis známku namísto razítka z poštovní přepážky. Na konci roku známky hromadně odešleme do Velké Británie, kde jsou prodávány na filatelistických aukcích. Za 1 kg cizích známek (tedy ne britských) získá Albatross Task Force v přepočtu asi 500 Kč.

Stupeň ohrožení mořských ptáků roste v porovnání s jinými druhy. Čím více index klesá, tím je situace horší.

Některé druhy ovlivňuje lidská činnost více než jiné. Mnohem více druhů mořských ptáků musíme hodnotit jako ohrožené oproti roku 1988, kdy byly všechny ptačí druhy poprvé zařazeny do kategorií IUCN podle míry ohrožení.

*RLI (Red List Index) udává změnu počtu druhů v kategoriích IUCN mezi lety hodnocení. Podle Butcharta a spol. 2004 (www.plosbiology.org) a IUCN Red List Programme

„Případ albatrosů může být konečnou zkouškou, jak vážně bereme my lidé ochranu životního prostředí. Zda jsme schopni soužít s dalšími druhy na této planetě, nebo zda obětujeme zbytky rozumu na oltář krátkodobých zisků.“ | Charles, Princ z Walesu
S použitím informací na www.savethealbatross.net zpracovala Alena Pazderová